

تقریر

والعلم وما یطرون

شماره مجوز: ۱۴۰۰۲۱۴۱
ویژه نامه "جنگ او کراین"

WAR

جنگ جدید در قالب نظریه ها

تذکره

صاحب امتیاز و مدیرمسئول: سجاد دنیوی

سر دبیر: مریم فاطمی

دبیر هیئت تحریریه: زهرا رزقی

شماره مجوز: ۱۴۰۰۲۱۴۱

اعضای هیئت تحریریه:

بهاره حسینی محراب

زهرا نخعی

زینب فضائلی

سیده سما جهانیار

حانیه حسن زاده

نرگس حسین زاده

امین حسین زاده

حسین ایزانلو

طراح و صفحه آرایی:

حجت چوپان نژاد

فهرست

۳

سخن سر دبیر

۴

جنگ جدید در قالب نظریه‌ها

۶

اوکراین

۶

ساختار شناسی بر پایه لیبرالیسم

۷

علت اصلی اختلافات

سخن سردیبر

مریم فاطمی

علوم سیاسی ۹۹

صلح جهانی موضوعی است که از گذشته تا به امروز برای تمامی انسان‌ها مورد اهمیت بوده، اما اهمیت آن در زمان حال افزایش یافته و افراد جوامع برای تحقق آن تلاش می‌کنند.

این تلاش‌ها در جهت برابری، جلوگیری از جنگ، برخورداری از رفاه، دفاع از انسان‌ها در برابر ظلم و... می‌باشد. در حال حاضر جنگ روسیه و اوکراین به موضوعی در عرصه جهانی تبدیل شده که بر تمام جنبه‌های زندگی انسان‌ها تاثیر گذاشته است. روحیه صلح طلبی ملت‌ها و جوامع مانع بی‌اهمیتی نسبت به این مسئله می‌شود، و واکنش‌های مختلفی در حمایت از انسان‌های مظلوم گرفتار جنگ صورت گرفته بود و پویش‌های اجتماعی با توجه به توانایی‌هایی که دارند مسبب شاین جنگ را تحریم کرده‌اند.

ما باید به این موضوع نیز توجه کنیم که اگر به دنبال ثبات، آرامش و برابری هستیم، نباید مردمان کشورهای و سرزمین‌های مختلف با نژادی خاص، رنگ پوست یا فرهنگ متفاوت و... را از قلم بیندازیم. انسان‌ها در همه عرصه‌ها دارای حقوق برابر هستند و اگر حمایتی صورت می‌گیرد باید حمایت از همه مظلومان جهان باشد.

هدف قلم توجه به مسائل مهم جهانی، تحلیل آنها از منظر علم سیاست و ارائه راهکارهای کارآمد است؛ و سرلوحه نشریه قلم اندیشه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری برای گسترش صلح، عدالت و دفاع از حقوق مظلومان در جهان می‌باشد.

جنگ جدید

حسین دین‌زادلو | کارشناس ارشد علوم سیاسی، دانشگاه تهران

به بیان بهتر برای پاسخ به این سوال باید به این توجه کنیم زمانی که جریان غربی از حمله روسیه به اوکراین تحت عنوان حمله به "اصول انسانیت" یاد می‌کند، باید به فهم مفاهیم متضادی چون عمل انسانی و غیرانسانی پی ببریم. از دل این تحلیل این نتیجه حاصل می‌شود که غرب به دنبال تعریف انسانیت از بعد حقوق بشر غربی و تعریف این جنگ به عنوان یک جنگ ضد انسانی است. عمل و دیدگاه دوگانه غربی‌ها در زمینه مرگ انسانیت در غرب با حمله روسیه به اوکراین و مرگ انسانیت در شرق همچون جنگ در سوریه و یمن این مدعا را تایید می‌کند. به بیان واضح‌تر باید گفت انسانیت و حقوق بشر در جهان در نگاه تحلیل‌گران، مختص شهروندی است که در جبهه غرب قرار دارد و نهادهای بین‌المللی هم حامی این تعریف از انسانیت هستند و رسانه‌ها نقش مهمی در برجسته شدن این دیدگاه‌ها دارند، و می‌توانند هر بعد مفهومی از این دوگانه‌ها را مشروع جلوه دهند. بدانید در این تحلیل، تعریف درست مبتنی بر درک و شناخت هر فردی است؛ و هر تحلیلی مبتنی بر شناخت فردی و مکتبی است؛ و هیچ تحلیلی هم درست نیست و هم غلط نیست. نتیجه این می‌شود که نمی‌توان از جنگ اوکراین به قطعیت جنگ علیه بشریت نام برد و هیچ‌وقت هم نمی‌توان به یک تعریف دقیق دست یافت. جنگ اوکراین در عادی‌ترین تعریف یک جنگ نظامی با شاخصه‌های نظامی است و نباید برای محکومیت یک جبهه استفاده کرد.

بعد از فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد نظام بین‌الملل شکل دیگری به خود گرفت. با حذف نظام دوقطبی در ساختار نظام بین‌الملل، آمریکا بعنوان پیروز جنگ سرد دوران هژمونی‌اش آغاز گشت، اما با وجود فروپاشی شوروی و همچنین پایان جنگ سرد رقابت بین غرب و شرق پایان نپذیرفت و باید اذعان نمود که یکی از مسائل مهم در ساختار نظام بین‌الملل کنونی جنگ بین غرب و شرق است. به بیان بهتر باید گفت گرچه جنگ سرد پایان پذیرفت اما رقابت بین شرق و غرب در ابعاد گسترده چون ابعاد نظامی (روسیه با آمریکا و ناتو) ابعاد اقتصادی (چین با آمریکا و اروپا) و فرهنگی - ایدئولوژی (انقلاب اسلامی و بنیادگرایی اسلامی با آمریکا و اروپا) تداوم یافت. در واقع تعارضات در عصر نوین نظام بین‌الملل دارای اشکال متفاوتی است که تنها با یک مکتب نمی‌توان آنها را بررسی کرد؛ اما در حالت کلی محوریت این تعارضات بر محور شرق و غرب و دارای ابعاد گوناگون اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی است که به هم پیوستگی این مسائل تعارضات را پیچیده‌تر کرده است. یکی از جلوه‌های این تعارضات بی‌شک جنگ اوکراین است که شاید بتوان از سه منظر تحلیل کرد:

دیدگاه اول دیدگاه تجددگرایی و پسا تجددگرایی است. پس از حمله روسیه به اوکراین تحلیل‌گران از این جنگ بعنوان جنگ علیه بشریت و انسانیت نام بردند. سوالی که در اینجا پیش می‌آید این است که آیا این ادعا درست است؟ در اینجا به یک خوانش دوگانه بر می‌خوریم که انسانی و غیرانسانی چیست؟

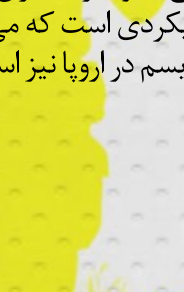
درقالب نظریه‌ها

دیدگاه دوم دیدگاه واقع‌گرایی است. واقع‌گراها بشدت معتقد به اصل خودپاری هستند؛ هم چنین به شدت به مسئله اعتماد یک کشور به کشور دیگر یا دیگر کشورها در محیط آنارشی بی‌اعتمادند. اوکراین سال‌ها به دنبال عضویت در اتحادیه اروپا است و به همین دلیل و به منظور جلب اعتماد غرب سال‌های مختلف در اتحاد عملی و نه رسمی با اتحادیه اروپا قرار داشت؛ و همین‌طور بعد از انقلاب رنگی در این کشور یک نظام با شاخصه‌های غربی روی کار آمد و این مسئله باعث به وجود آمدن اعتماد بین اوکراین با آمریکا و اروپا شد و رهبران اوکراین دلگرم به حمایت اروپا و آمریکا از خود گشتند. اما همین تلاش متقابل اوکراین و اتحادیه اروپا و آمریکا باعث بی‌اعتمادی روزافزون روسیه به اوکراین شد. از تبعات اتحاد عملی اوکراین با اروپا و آمریکا حضور ناتو در نزدیکی مرزهای روسیه بوده و همین مسئله زمینه ساز جنگ روسیه و اوکراین شد. حال اوکراین چوب اعتمادی را می‌خورد که به جبهه غرب داشت و این مهمترین دلیل برای این جنگ بود؛ چون غرب با وجود اتحاد، در این جنگ اوکراین را تنها گذاشت و تنها به تحریم کردن روسیه پرداخت. باید اذعان نمود که تحریم روسیه در حمایت از اوکراین نیست بلکه ریشه در تقابل شرق و غرب دارد و جنگ اوکراین بهانه خوبی برای این اقدام است.

دیدگاه سوم دیدگاه دولت شکست خورده است. طبق این دیدگاه دولت‌ها و رهبران در پی این هستند که شکست‌های تاریخی و ملی خود را جبران کنند و این همان رویکردی است که می‌توان برای فاشیسم و نازیسم در اروپا نیز استفاده کرد.

در این دیدگاه دولت شکست خورده (بخوانید کشور شکست خورده) در پی جبران شکست‌های تاریخی خود است و وجود یک رهبر ارمان‌گرا و پیشرو باعث اقداماتی برای جبران این شکست‌ها می‌شود. پوتین یک رییس جمهور مقتدر پیشرو است و همواره در پی بدست آوردن جایگاه اصلی کشور خود در قرن ۱۹ و دوران جنگ سرد بوده است و همواره در پی این مورد بوده است که روسیه را به ابرقدرت و هژمون در جهان تبدیل کند. برخی از شکست‌های تاریخی روسیه عبارتند از: شکست در جنگ سرد، شکست روسیه در حفظ جریان نظامی در جهان با محوریت شرق؛ استقلال کشورها از خاک این کشور؛ شکست روسیه در جذب اوکراین در تقابل با غرب.

این شکست‌ها ضربات محکمی بر اقتدار و غرور ملی روسیه بوده است و به همین جهت حرکت در مسیر افتخارطلبی و اقتدارگرایی در نظام بین‌الملل راهبرد اصلی روسیه است. باید گفت جنگ اوکراین اگر تبدیل به جنگ ضد هژمون نشود و اگر هژمون را تغییر ندهد ولی قطعاً پیش زمینه جنگی و میدانی برای تغییر جایگاه هژمون در آینده خواهد بود که تکلیف ساختار نظام بین‌الملل را نیز مشخص خواهد کرد. آمریکا هژمون باقی می‌ماند یا روسیه و چین نظام بین‌الملل را سه قطبی می‌کنند یا جنگ جهانی چهارم با چوب و چماق خواهد بود. ولی بدانید جنگ اوکراین و جنگ تایوان را از هر بعدی نگاه کنید یک جنگ نیابتی بین چالش‌گران هژمون آمریکا با آمریکا و ناتو است.

در این نوشتار می‌خواهیم برپایه اصول لیبرالیسم، مناقشات روسیه و اوکراین را بررسی کنیم.

پیش فرض‌های اصلی لیبرالیسم:

- دیدگاه مثبت نسبت به ماهیت انسان
- اعتقاد راسخ به اینکه روابط بین‌الملل می‌تواند به جای منازعه بر همکاری استوار باشد
- اعتقاد به پیشرفت بشری

لیبرال‌ها اعتماد زیادی به عقلانیت بشری داشته و معتقدند که در امور بین‌المللی می‌توان از اصول عقلانی پیروی کرد.

لیبرال‌ها این حقیقت را قبول دارند که اشخاص به دنبال منافع خود بوده و به خاطر آن به رقابت می‌پردازند؛ اما از طرف دیگر عقیده دارند که افراد منافع مشترک زیادی دارند و همین باعث تعهدشان به جامعه و همکاری اجتماعی چه در عرصه داخلی و چه بین‌المللی می‌شود و در نتیجه سود بیشتری نصیب همه افراد، چه در داخل و چه در خارج، می‌شود. به عبارت دیگر اگر مردم به این منطق برسند که نه تنها در درون دولت‌ها بلکه در فراسوی مرزهای بین‌المللی می‌توانند همکاری سودمند مشترکی داشته باشند؛ در آن صورت آنان از جنگ و مناقشه اجتناب خواهند کرد.

برای مثال ایمانوئل کانت معتقد بود: جهانی متشکل از دولت‌های مشروع و با احترام متقابل به یکدیگر که او آنها را دولت‌های جمهوری خواه می‌نامد، می‌تواند در نهایت صلح ابدی در جهان را تضمین کند.

آغاز جنگ

در پی دعوت کشورهای اروپایی عضو ناتو از اوکراین برای پیوستن به قرارداد نظامی (ناتو)، روسیه به این جریان واکنش نشان داد.

پوتین در واکنش به این دعوت گفت: اگر اوکراین به ناتو بپیوندد روسیه برای دفاع از خودش، به اوکراین حمله می‌کند؛

همچنین او خواستار نشست فوری رهبران ناتو برای رسیدگی به این مسئله شد.

آنالنا بائربوک وزیر امور خارجه آلمان گفت: جامعه جهانی این روز شرم‌آور برای روسیه را فراموش نخواهد کرد و روسیه را به زیر پا گذاشتن ابتدایی‌ترین قوانین محکوم کرد.

بایدن نیز از وضع تحریم‌های شدید علیه روسیه و ایستادگی کنار مردم اوکراین خبر داد.

اینها فقط نمونه‌ای از واکنش‌ها در برابر این مسئله است. جدای از سران کشورها، مردمان سراسر جهان نیز به این مسئله اعتراض کردند؛ به خیابان‌ها آمدند و روسیه را محکوم کردند؛ روی دیوارهای سفارت روسیه در کشورشان علیه پوتین شعار نوشتند و خواستار گفتگو و صلح شدند. روسیه از برخی مسابقات بین‌المللی و جهانی حذف شد و برخی دولت‌ها مانند استونی عبور هواپیماهای روسیه از حریم کشورشان را ممنوع کردند. از لحاظ استفاده رسانه و فضای مجازی روسیه را محدود و تحریم کردند.

بر اساس دیدگاه آرمان‌گرایی رفتار کشورها در واکنش به این اتفاق نشان می‌دهد که فقط منافع مادی برای روابط بین‌الملل مهم نیست و آنها خواهان صلح و همکاری هستند. منطق و استدلال می‌تواند جای جنگ را بگیرد و همدلی را به همراه بیاورد. برخی از این کشورها خودشان را متعهد به سازمان‌های بین‌المللی می‌دانند و خواهان اجرای قوانین در چارچوب این سازمان‌ها هستند. این نشان دهنده اهمیت مقررات و نظم بین‌المللی برای آنها است. در وضعیت فعلی اکثر دولت‌ها و مردم نسبت به جنگ تنفر دارند و به دنبال همکاری و دوستی سازنده در روابط بین‌المللی هستند.

صلح بین‌المللی و حقوق بشر برای مردمان سراسر جهان مورد اهمیت است و از سازمان‌های گوناگون برای احقاق حق استفاده می‌شود.

تحلیل رفتار کشورها در واکنش به حمله روسیه به اوکراین در چارچوب ایدئالیسم (آرمان‌گرایی) در نظریه روابط بین‌الملل:

ایدئالیسم کلاسیک یا آرمان‌گرایی نظریه‌ای است که بعد از جنگ جهانی اول بر اساس ۳ فرضیه شکل گرفت: ۱_ ماهیت بشری صرفاً بر پایه انگیزه خودخواهی و برتری مادی نیست. ۲_ اهداف بشری حالت جهانی دارد. ۳_ از طریق منطق و استدلال می‌توان بر وضعیت حاکم بر روابط بین‌الملل غلبه کرد.

از نظر آرمان‌گرایان آنچه باعث بروز جنگ می‌شود، حکومت‌ها هستند. همچنین آنها خواهان جلوگیری از بروز مجدد شرایطی هستند که منجر به شکل‌گیری رفتارهای تعرضی می‌شود. از منظر این دیدگاه، ارتباطات با ایدئال‌ترین شکل آن به عنوان زمینه‌ساز درک متقابل میان ملت‌ها و صلح مورد توجه قرار می‌گیرد.

در جریان حملات روسیه به اوکراین کشورهای مختلف واکنش‌هایی از خود نشان دادند و با توجه به مصلحت روابط بین‌الملل سخنانی را مطرح کردند. آقای امیر عبدالله‌هیمن وزیر خارجه کشورمان گفت: توسل به جنگ راه حل نمی‌دانیم و باید دموکراسی رعایت شود. پدر و سانچز نخست‌وزیر اسپانیا گفت: برای پاسخی مشترک با متحدان خود در تماس هستیم؛ و همچنین روسیه را به خاطر تجاوز به اوکراین محکوم کرد و همبستگی کشور خود را با اوکراین اعلام کرد. امانوئل مکرون رئیس‌جمهور فرانسه گفت: روسیه باید به سرعت به اقدام خود پایان دهد و این کشور را محکوم کرد. ماریو دراگی نخست‌وزیر ایتالیا نیز اقدام روسیه را غیرموجه و غیرقابل توجیه دانست و همچنین همکاری با متحدان اروپایی و ناتو برای محکوم کردن روسیه را مطرح کرد.

بوریس جانسون نخست‌وزیر بریتانیا ابراز تأسف کرد و این عمل روسیه را فاجعه‌ای بر ای‌قاره اروپا دانست؛

اما اگر چنین نشود روسیه از اوکراین در برابر حملات احتمالی اروپا دفاع خواهد کرد. سپس اوکراین اعلام کرد که عضو ناتو نخواهد شد. با وجود اینکه ولادیمیر زلینسکی رئیس جمهوری اوکراین اعلام داشت که کشورش به ناتو نخواهد پیوست، اما روسیه از ترس هم مرز شدن با ناتو در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ حمله نظامی خود را به اوکراین آغاز کرد.

بر اساس موضوعات مطرح شده می‌توان گفت روسیه برای تحقق اهداف خودش و دفاع از خواسته و مواضع خویش برای حمله به اوکراین اقدام کرد. بنابر دیدگاه لیبرالیستی، دولت‌ها می‌توانند بر اساس مذاکره و به‌طور صلح آمیز روی منافع مشترکشان برنامه ریزی کنند. آقای پوتین می‌توانست بجای حمله مسلحانه و قلدرمآبانه تمرکز و هزینه خود را روی مذاکرات دوستانه با همسایه‌اش صرف می‌کرد. این نوع برخورد بر اساس دیدگاه لیبرال‌ها برای هر دو طرف بهتر است.

لیبرال‌ها می‌گویند هیچگاه دو دموکراسی با هم نمی‌جنگند زیرا به آثار و مفاد مذاکره صلح آمیز آگاه هستند و به آن عادت کرده‌اند. از این گزاره می‌توان نتیجه گرفت که شخص آقای پوتین و سپس دولتش و پس از آن کشورش دموکراتیک نیستند.

همانطور که گفته شد لیبرال‌ها به ذات انسانی خوشبین هستند و معتقدند انسان به عنوان یک موجود دارای قوه عقل می‌تواند مناقشات را کنترل و میزان آنها را کاهش دهد.

در نهایت آرزوی لیبرال‌ها سعادت انسان‌ها است و تلاششان در این راستا می‌باشد که جوامع بتوانند در مرحله اول از قدرت عقلانی خود در روابط بین‌الملل استفاده کنند و سپس قدم بسوی ایجاد صلح و دموکراتیک شدن بردارند.

علت اصلی اختلافات

زهرا نغمی

علوم سیاسی ۹۹

بنابراین همان‌طور که بیان شد روابط سیاسی میان دولت یانوکویچ و دولت روسیه تا قبل از برکنار شدن یانوکویچ از ریاست جمهوری به دلیل ارزش‌ها و هنجارهای مشترک میان‌شان روابط دوستانه و همکاری میان آنها در زمینه‌های مختلف برقرار بود اما این روابط با تغییر هنجارها و ارزش‌های مشترک که نتیجه روی کار آمدن یک دولت غرب‌گرا و ضد روس بود حالتی خصمانه به خود گرفت که نمود آن اشغال کریمه توسط دولت روسیه و اقدام در جهت الحاق آن به روسیه و حمله هفته‌های گذشته به اوکراین بود.

رویکرد سازه‌انگاره نظریه‌ای است که بر اساس آن دانش و شخصیت و هویت افراد را مورد مطالعه قرار می‌دهد؛ همچنین هویت را یک سازه اجتماعی می‌داند که جنبه ذهنی و گفتمانی دارد و معتقد است که علاوه بر معانی و هنجارها منافع هم در شکل‌گیری هویت‌ها نقش اساسی دارند.

سازه‌انگاری به این امر می‌پردازد که چگونه هویت‌ها و هنجارهای اجتماعی مردم می‌تواند روابط نهادینه میان آنها را گسترش دهد. به طور کلی بر اساس رویکرد سازه‌انگاری، می‌توان به فهم اینکه چرا دولت‌ها با یکدیگر همکاری یا منازعه می‌کنند رسید؛ و بدین منظور باید تغییراتی را که در ارزش‌ها و هنجارهای مشترک میان دولت‌ها به وجود می‌آید مورد توجه قرار داد.

اوکراین و روسیه با یکدیگر روابط دوستانه و همکاری‌های متعددی داشته‌اند اما با توجه به بحران اوکراین که با تصمیم دولت یانوکویچ مبنی بر پیوستن به توافق‌نامه تجارت آزاد با اتحادیه اروپا آغاز و باعث تغییرات روابط روسیه و اوکراین شد و روابط آنها را از حالت دوستانه به خصمانه تبدیل کرد که نمود عینی آن هم اشغال شبه جزیره کریمه توسط روسیه است. در مقاله‌ای با عنوان «تقابل سازه‌انگاره آمریکا و روسیه در اوکراین» در پاسخ به چرایی تقابل روسیه و آمریکا در اوکراین، اشاره‌هایی به ارزش‌های مشترک آنها کرده است و ضمن تحلیل دلایل اقتصادی، سیاسی و امنیتی بیان می‌کند که اوکراین به واسطه اشتراکات فرهنگی و مذهبی با روسیه و دیگر کشورهای غربی از جایگاه خاصی برخوردار است.

همچنین برای آمریکا نیز اوکراین با چنین ویژگی‌ها و ظرفیت‌هایی همان کشوری خواهد بود که تأمین‌کننده اهداف این کشور در جهت تضعیف روسیه برای برقراری یک اتحادیه اروپایی گسترده‌تر و باثبات‌تر است.

هدی مشی شگاه فر دوس ویی دان ات دانشج لیست نشریات فعال آرشیو روز نشری

S

a

اخبار و اعلان های خانه نشریات

آرشیو کامل نشریات دانشجویی

n

نحوه دریافت حمایت مالی

a

نحوه درخواست مجوز نشریه

o

• نحوه شرکت در جشنواره نشریات

u

نحوه ثبت آرشیو نشریه

m

• اسناد و آئین نامه ها

دستورالعمل نشریات دانشگاهی

a

اطلاعات کامل در خصوص کمیته ناظر بر نشریات

c

لیست نشریات فعال

sanad.um.ac.ir

• در سایت سند

